

INFORMAȚIA CONTABILĂ – SUPTOR PENTRU DETERMINAREA RENTABILITĂȚII ÎNTREPRINDERII

Lect. Univ. Drd. Camelia Mihalciuc - Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava, e-mail: cameliam@seap.usv.ro; cameliamihalciuc@yahoo.com

Abstract:

The accountancy information may be analysed from two points of view: one hand, this type of information represents a factor of production for the analysers, and on the other hand, that same information represents, on market, a competitive product for the analysis reports.

In the analysis of the global efficiency of an enterprise it is very important the quantity and the quality information of financial- accountancy nature, existing for the moment in the economical enterprise system.

Una dintre componentele sistemului de organizare și gestionare a agentului economic o constituie circuitele sale informaționale.

Informația, în sensul general, reprezintă o știre, o noutate, un mesaj care provine din orice domeniu al cunoașterii, acest concept exprimând o formulă scrisă, susceptibilă, de a aduce o cunoștință.

Informația poate fi considerată un bun de consum de masă, fiind folosită de o mulțime de utilizatori: întreprinderi mici și mijlocii, societăți cotate la bursă, investitori, stat, etc¹. Inițial, termenul de informație a fost introdus în domeniul tehnic pentru a desemna incertitudinea înlăturată prin realizarea unui eveniment dintr-un set de evenimente posibile. Ulterior, semnificația termenului s-a extins la cunoaștere, în general, adică la apariția unui element nou, necunoscut anterior, asupra realității înconjurătoare; în acest scop se utilizează simboluri care, prin asocierea lor cu realitatea, furnizează informație.

Calitatea informației este caracterizată printr-un număr de atribute²:

- Viteză – stabilește timpul necesar unei informații pentru a parcurge drumul de la emitent la receptor;
- Frecvență – reprezintă numărul de informații de același tip într-o unitate de timp, determinând ritmicitatea informațiilor;
- Accesibilitate – depinde de mijloacele de comunicație, gradul de pregătire a personalului, modalitățile de stocare etc.;
- Actualitate – reprezintă capacitatea informației de a prezenta evenimente recente;
- Inteligibilitate – presupune proprietatea unei informații de a fi percepută de către utilizatori;
- Fiabilitate – reprezintă capacitatea informației de a asigura o imagine reală și sigură a unui eveniment/obiect;
- Pertinență – presupune calitatea informației de a oferi răspunsuri într-o situație dată;
- Vârstă – se exprimă prin durata din momentul colectării informațiilor, până în momentul transunerii în acțiune a deciziilor luate pe baza acestora.

În contextul evoluțiilor contemporane ale activităților întreprinderii, dezvoltarea economiei de piață, creșterea gradului ei de complexitate a determinat o evoluție corespunzătoare a informației economico-financiare. Acest tip de informație caracterizează situația patrimonială a

¹ Negescu, M.,D., *Caracteristicile informației financiare în contextul evoluțiilor contemporane*, Revista Contabilitate și informatică de gestiune, nr. 9/2004, Editura ASE, București, p. 147.

² Idem, p.147,148.

întreprinderii, rezultatele activității economico-financiare, modul de utilizare a resurselor materiale și umane, atât pentru nevoile proprii, cât și pentru terți (acționari, clienți, bănci, organe fiscale, alte persoane fizice sau juridice).

Evoluțiile actuale ale societății moderne impun perfecționarea continuă a informației economico-financiare. Ea trebuie construită astfel încât să răspundă atât cerințelor conducerii pentru fundamentarea deciziilor, cât și nevoilor informaționale ale partenerilor întreprinderii.

Informația, de obicei, este un caz particular al reflectării ca formă de interconexiune dintre două procese materiale astfel încât proprietățile unuia (procesul emitent) se reproduc în al doilea (procesul destinatar)³. Informația este alcătuită din date care au fost prelucrate într-o formă utilă pentru destinatar și care au o valoare reală pentru planificare, control sau luarea deciziilor.

Informația economică, specifică activităților economice, poate fi definită ca o comunicare, știre sau mesaj, care conține elemente noi de cunoaștere a unor stări, situații, condiții de manifestare a anumitor fenomene sau procese economice⁴. La nivelul agentului economic, informațiile economice, sub forma datelor specifice în care se constituie, se obțin din anumite surse interne sau externe și servesc comunicării în interiorul organizației către anumiți destinatari. Drumul parcurs de informație de la obținere și până la valorificarea sa trece prin mai multe etape: culegere – prelucrare – transmitere – primire – utilizare. Totalitatea, metodelor, tehnicilor și instrumentelor folosite pentru culegerea, înregistrarea, transmiterea, circulația, prelucrarea și valorificarea informațiilor într-un sistem reprezintă sistemul informațional⁵.

Activitățile informaționale pot fi descrise ca ansamblul acțiunilor care privesc producția și utilizarea informației⁶.

Sensul cuvântului informație nu poate fi explicat decât în relație cu alți doi termeni: date și cunoștințe. O dată este un semn, un simbol, care rezultă direct din observarea faptelor. Este o materie primă care, prin tratare, va fi transformată în informații. O informație rezultă din tratarea datelor astfel, încât să răspundă nevoilor unui utilizator, într-un context care îi este propriu.

Analizii financiari preiau informația brută și o transformă într-un alt tip de informație, care reflectă capacitatea lor de a înțelege, sintetiza și interpreta informația în calitatea ei de materie primă. În mod concret, ei realizează trei tipuri de activități referitoare la informație⁷:

- căutarea de informații private, care nu sunt disponibile publicului;
- analiza, procesarea și interpretarea informațiilor în scopul previziunii (analiza predictivă);
- analiza performanțelor trecute (analiza retrospectivă);

astfel, observăm că relația lor cu informația contabilă nu este una simplă. Pe de o parte, informația contabilă reprezintă un factor de producție pentru analiști iar, pe de altă parte, aceeași informație reprezintă, pe piață, un produs competitiv pentru rapoartele de analiză.

După cum subliniază C. Greiner⁸, nu trebuie să pierdem din vedere că:

- Informațiile sunt obiecte construite, „informațiile nu cresc în natură, ele sunt artefacte, simboluri create deliberat de actorii sociali”;
- Informațiile făuresc reprezentările și induc comportamente după mecanisme complexe;
- Alături de cunoștințe formalizate, cunoștințele tacite, neexplicate, joacă un rol foarte important.

³ Căinap, I., Bătrânca I., *Analiza economică și financiară a firmelor industriale*, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj – Napoca, 1993, p. 133.

⁴ Baci, A., *Bazele contabilității*, Asociația Academică Avram Iancu, Cluj – Napoca, 1993, p.2.

⁵ Oprean, D., Racovițan, D.M., Oprean, V., *Informatică de gestiune și managerială*, Editura Eurounion, Oradea, 1994, p. 49.

⁶ Minu, M., *Contabilitatea ca instrument de putere*, Editura Economică, București, 2002, p.20.

⁷ Feleagă, L., (Malciu), Feleagă, N., - *Contabilitate financiară, o abordare europeană și internațională*, vol. I, Editura Infomega, București, 2005, p. 60

⁸ Greiner, C., - *Systèmes d'information et comptabilité – ECCA*, p. 1120.

Evoluția nevoilor de informare impusă de evoluția sistemelor naturale și sociale – realitate obiectivă ce presupune cunoașterea permanentă a stării și funcționalității elementelor componente ale sistemelor – a determinat dezvoltarea sistemului informațional economic, a elementelor componente ale acestuia, evidența operativă, contabilitatea și statistica⁹.

Sistemul informațional economic (SIE) reprezintă ansamblul mijloacelor și procedeele de obținere, stocare și utilizare a informațiilor într-un perimetru al activității economice, ca rezultat al investirii unor resurse umane de capital¹⁰.

Un sistem informațional economic constituie un ansamblu organizat de informații complexe, care se obțin prin prelucrarea datelor furnizate de anumite surse și care sunt necesare pentru organizarea, conducerea și desfășurarea activității economice. Importanța unui astfel de sistem derivă din aceea că el asigură cunoașterea în orice moment a stării și funcționării întreprinderii oferind informații despre modul în care se utilizează resursele, despre existența unor deficiențe și a necesității examinării acestora, etc.

Informația, îndeosebi informația economică este astăzi prezentă în toate domeniile de activitate, fiind un element indispensabil progresului. Realitățile societății moderne arată că odată cu dezvoltarea economiei de piață și sporirea gradului de complexitate a acesteia trebuie să se dezvolte corespunzător – ca arie, conținut și operativitate – informația economică pentru ca ea să poată:

- furniza exact elementele necesare luării deciziilor;
- furniza exact situația patrimonială a întreprinderilor;
- furniza rezultatele activității economico-financiare.

O componentă esențială a sistemului informațional economic (nucleul acestuia) o reprezintă contabilitatea, fiind considerată astăzi o disciplină științifică independentă, cu statut propriu în familia științelor sociale (sistemul științelor economice).

Gruparea informațiilor economice și financiare, la nivel microeconomic, poate fi următoarea:

- Informații care provin din surse exterioare întreprinderii (aferele pieței interne și internaționale);
- Informații care provin din surse interne (din evidența operativă, statică și financiar contabilă a întreprinderii).

Sursele de informații ale analizei financiare sunt:

- *Informații financiare*: situațiile financiare anuale (bilanț, cont de profit și pierderi, fluxuri de numerar, notele explicative), raportările semestriale și trimestriale, evoluția cotațiilor la bursă, informații privind concurența, previziunile analizelor financiare etc;

- *Informații economice*: evoluția activității economice, evoluția prețurilor, evoluția sectorului de activitate, situația economică generală, perspectivele economice, evoluția cursurilor de schimb ale monedei naționale etc.;

- *Alte informații*: evaluarea riscurilor de creditare, fuziuni și achiziții, raporturi de gestiune etc.

Informațiile generale se referă la conjunctura economică, respectiv la situația generală a economiei la un moment dat, rezultatele economice ale agenților economici fiind influențate în mod direct de recesiunile sau expansiunile economice. Într-o conjunctură economică favorabilă activitățile întreprinderilor au o tendință de creștere, la fel ca și profiturile și, implicit, cotațiile la bursă, care evoluează direct proporțional cu acestea. Există instituții care oferă informații generale despre economie în ansamblu și despre fiecare sector de activitate (ex. Institutul Național de Statistică, Banca Națională a României). Foarte importante sunt și calificativele date de societățile internaționale de rating (Standard and Poor's Moody's) care sunt absolut necesare mai ales

⁹ Dănescu, T., *Conturile anuale*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000, p.14.

¹⁰ Oprea, D., *Analiza și proiectarea sistemelor informaționale economice*, Editura Polirom, Iași, 1999, p.21.

analizelor financiare comandate de investitori. Aceste informații devin foarte necesare mai ales în momente în care economia își schimbă cursul, de la recesiune spre expansiune și invers.

Informații despre sectorul de activitate, importanța unui studiu supra sectorului de activitate decurgând din faptul ca evoluția generală a unei întreprinderi este dată în cea mai mare parte de evoluția sectorului din care face parte. Informațiile necesare pentru aprecierea evoluției sectorului de activitate cuprind:

- Natura produselor;
- Procesele tehnologice utilizate;
- Structura producției care are o incidență semnificativă asupra rezultatelor și rentabilităților, asupra duratei de rotație a stocurilor, asupra mijloacelor de finanțare;

Informații privind întreprinderea, sursele de informații privind întreprinderea fiind diverse. Unele informații sunt obligatorii și publice, altele sunt oferite în exclusivitate acționarilor. Marea majoritate a informațiilor privesc latura fiscală și cuprind bilanțul, contul de rezultate, anexe și note explicative care trebuie oferite instituțiilor financiare și care sunt oferite spre publicare în presa economică și fiscală de specialitate. În general, analiza financiară utilizează toate sursele de informații care pot clarifica anumite aspecte pentru a putea stabili un diagnostic financiar. Grație caracterului său sistematic, omogen și diversității informațiilor pe care le oferă, contabilitatea apare ca principal furnizor de informații necesare analizei financiare. Însă, cadrul prevăzut de reglementări și de normalizare a înregistrărilor și tratamentelor evenimentelor economice induc un formalism care creează dificultăți în stabilirea unui diagnostic financiar¹¹. Totuși există o serie de limite ale informațiilor contabile:

- Utilizarea costului istoric și inflația: datele furnizate de contabilitate sunt exprimate în cifre istorice, nefiind ajustate cu indicii prețurilor de consum, astfel încât pentru a putea asigura comparabilitatea datelor este necesară o retratare a acestora.
- Utilizarea diferitelor metode de evaluare a stocurilor (FIFO, LIFO, CMP) care creează dificultăți în efectuarea de comparații între întreprinderi. Analistul financiar trebuie adesea să privească dincolo de datele din situațiile financiare pentru a elimina aceste discrepanțe;
- Tratatamentul evenimentelor extraordinare – analistul trebuie să determine care din elementele extraordinare trebuie luate în analiza financiară, mai ales prin prisma faptului ca prin armonizarea contabilității cu directivele europene multe din elementele extraordinare sunt considerate ca fiind aferente exploatării.

Pe lângă informațiile prezentate mai sus, analizei financiare îi sunt necesare și informații calitative:

- Potențialul tehnic exprimat prin calitatea echipamentelor, asimilarea tehnologiilor noi, calificarea personalului, nivelul productivității constituie factori importanți care determină competitivitatea prezentă și viitoare ale unei întreprinderi și implicit performanțele financiare;
- Potențialul comercial – la stabilirea căruia sunt necesare nu numai informații generale, cum ar fi cifra de afaceri, care se regăsesc în situațiile financiare, ci informații detaliate privind structura acesteia pe sortimente, clienți, caracterul de sezonabilitate, cota de piață etc.;
- Calitatea organizației, capacitatea echipei manageriale, gradul de adecvare a sistemului de gestiune, calitatea relațiilor de muncă etc.

Importanța și diversitatea informațiilor folosite determină complexitatea analizei financiare pentru stabilirea unui diagnostic financiar.

Utilizarea informației de către analiștii financiari se referă la patru aspecte cheie¹²:

- perspectivele de creștere ale economiei se bazează pe așteptările viitoare, în ceea ce privește economia, ca întreg, industria în general și societatea analizată, în particular acordându-se

¹¹ Cohen, E., *Analyse financière*, 4e édition, Economica, Paris, 1997, p. 105

¹² Gniewosz, G. – *The shore investment decision process and information use: an exploratory case study*, *Accounting and business research*, 1990, în Feleagă, L., Feleagă, N., operă citată, p. 60

atenție deosebită factorilor care au cea mai mare influență asupra performanțelor viitoare așteptate (profitul, dividendul și prețul acțiunii);

- factorii semnificativi ai pieței financiare, accentul punându-se pe identificarea factorilor care influențează poziția întreprinderii pe piață;
- parametri de investiții, fiind luate în considerare dividendele și prețul pieței în conjuncție cu riscul acceptat;
- strategii de investiții, unde recomandările de a investi pe termen scurt, mediu sau lung au la bază două aspecte: așteptările în comportamentul prețului acțiunilor și sincronizarea în ceea ce privește performanțele întreprinderii.

Informația constituie o abstracție, un produs al cunoașterii inteligente, dar în același timp o realitate omniprezentă¹³. Ea domină și explică universul, evident până la limita atinsă de procesul cunoașterii. În domeniul economic, informația este prezentă de la celula sau operația cea mai insignifiantă, o simplă tranzacție, până la megastructuri: concern, holding, companii transnaționale sau mondială.

Informațiile contabile furnizate de către conturile contabile sintetice și analitice servesc analizei economico-financiare drept materie primă de prim rang, în elaborarea unor diagnostice puternic bazate pe realitatea economico-financiară surprinsă cu acuratețe de conturile contabile în cauză¹⁴.

Întrucât elementele patrimoniale ce compun activul unei întreprinderi nu pot înregistra decât modificări de natura creșterii sau descreșterii, contul contabil devine un puternic instrument de comensurare a acestor modificări. Pentru ca informația furnizată de către conturile contabile să fie fructificată la adevărata ei valoare, este necesară instituirea unei legături indisolubile între informațiile generate de conturi și analiza economico-financiară.

Automatizarea pe scară largă a operațiunilor ce reflectă mișcările suferite de conturile contabile într-un anumit exercițiu financiar, și posibilitatea obținerii într-un timp scurt a documentelor de sinteză contabilă (balanța de verificare, bilanțul contabil, contul de profit și pierdere) face posibilă apariția în cadrul managementului financiar-contabil a unei noțiuni nesperate de nimeni – „reflectarea în timp real de către conturile contabile a tuturor mișcărilor de natură patrimonială la nivelul unei entități economice”.

Pentru realizarea faptică a acestui deziderat este nevoie ca instrumentului contabil numit „cont” să i se asocieze noi valențe și funcții, astfel încât operarea unei simple debitări sau creditări să genereze informații utile managementului financiar-contabil, de preferință în timpul cel mai scurt cu putință.

În analiza eficienței globale a unei întreprinderi este deosebit de importantă cantitatea și calitatea informațiilor de natură financiar-contabilă existentă la un moment dat în sistemul întreprinderii economice, de preferință la nivele din ce mai analitice¹⁵.

Modelarea matematică posibilă de efectuat în condițiile tehnologiei informației actuale, deschide porțile implementării funcțiilor de producție (economice) la nivelul oricărei întreprinderi, indiferent de dimensiunea ei.

În general, o funcție de producție economică reflectă dependența funcțională dintre factorii care determină realizarea producției sau profitului unei întreprinderi.

Este evident faptul că pentru a obține o rentabilitate superioară la nivelul întregii activități economice, o întreprindere trebuie să-și maximizeze funcția economică a profitului, și să-și minimizeze funcția economică a costurilor¹⁶.

¹³ Tabără, N., Horomnea, E., Toma, C., *Analiza contabil – financiară*, Editura Moldova, Iași, p. 12.

¹⁴ Crecană, C., *Rentabilitatea întreprinderilor mici și mijlocii*, Editura Economică, București, 2000, p. 28.

¹⁵ Crecană, C., *Rentabilitatea întreprinderilor mici și mijlocii*, Editura Economică, București, 2000, p. 29.

¹⁶ Idem, p. 29.

Pe baza informațiilor furnizate de către conturile sintetice și analitice, la nivelul fiecărei întreprinderi se construiește bilanțul contabil, ca sinteză a tuturor modificărilor de natură patrimonială regăsite la nivelul unui exercițiu financiar-contabil.

BIBLIOGRAFIE:

1. Baciu, A., *Bazele contabilității*, Asociația Academică Avram Iancu, Cluj – Napoca, 1993.
2. Căinap, I., Bătrâncea I., *Analiza economică și financiară a firmelor industriale*, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj – Napoca, 1993.
3. Cohen, E., *Analyse financière*, 4e édition, Economica, Paris, 1997.
4. Crecană, C., *Rentabilitatea întreprinderilor mici și mijlocii*, Editura Economică, București, 2000.
5. Dănescu, T., *Conturile anuale*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000.
6. Feleagă, L., (Malciu), Feleagă, N., - Contabilitate financiară, o abordare europeană și internațională, vol. I, Editura Infomega, București, 2005.
7. Greiner, C., - Systèmes d'information et comptabilité – ECCA.
8. Lucey, T., *Management accounting*, D.P. Publications Ltd., London, 1992.
9. Minu, M., *Contabilitatea ca instrument de putere*, Editura Economică, București, 2002.
10. Negescu, M.,D., *Caracteristicile informației financiare în contextul evoluțiilor contemporane*, Revista Contabilitate și informatică de gestiune, nr. 9/2004, Editura ASE, București.
11. Oprea, D., *Analiza și proiectarea sistemelor informaționale economice*, Editura Polirom, Iași.
12. Oprean, D., Racovițan, D.M., Oprean, V., *Informatică de gestiune și managerială*, Editura Eurounion, Oradea, 1994.
13. Tabără, N., Horomnea, E., Toma, C., *Analiza contabil – financiară*, Editura Moldova, Iași.